

Liefdevolle aandacht als fundament voor onze strijd

[deze tekst werd gepubliceerd als openingstekst in de festivalkrant van Festival van de Gelijkheid, 11 t/m 14 december 2024 in Gent]

Beste festivalbezoeker,

Misschien is alles opgelost tegen de tijd dat je deze festivalkrant in handen hebt. Spelen Palestijnse kinderen onder blauwe luchten, drijven er enkel vakantiegangers op zee en bestaan extreemrechtse opruiende toespraken nog enkel als een vage collectieve herinnering. Ik kan dat nog niet zeker weten, want ik schrijf dit welkom aan jou ver voordat je voet hebt gezet op onze festivalgrond.

Ik mag dromen. De kracht van verbeelding is om zonder angst te kijken naar datgene wat voor je ligt. Angst maakt ons zelfzuchtig. We troosten ons met zelfmedelijden en blijven hangen in onze eigen kleine bubbel. Of we torsen juist de volledige zwaarte van de wereld op onze schouders en raken verlamd door al het leed dat we nooit alleen kunnen oplossen. Een politiek gebaseerd op angst is niet alleen onprettig; het helpt ons zelden verder.

Populistische leiders maken gebruik van onderbuikgevoelens. Complotdenkers duiken steeds verder in hun eigen gelijk. Maar de grootste waanzin is misschien wel wat 'het redelijke midden' hierover te zeggen heeft: politiek zou 'tegenwoordig' (wanneer is dat precies?) te veel inspelen op emoties. We veroordelen hen die zich laten meeslepen in de ruk naar rechts en kijken minachtend op hen neer. 'Ze hebben hun feiten niet op orde', 'ze laten zich wat wijsmaken' en de grootste doodoener: 'het zijn enkel niet intelligente mensen die vallen voor populistische retoriek', iets dat keer op keer pertinent onwaar blijkt.

Wie op de verdedigingslinie durft te staan, doet dat vaak gewapend met feiten: 'Het eigenlijke aantal vluchtelingen is veel lager dan wat ze je laten geloven'. 'Het zijn niet de vegetariërs die je eetpatroon bedreigen, maar de geïndustrialiseerde veehouderij'. Natuurlijk is het helder krijgen van deze feiten belangrijk. Maar het zijn koude feiten die het moeten opnemen tegen vurige emoties. Het is alsof we de pionnen op het schaakbord van onze tegenstander proberen te verslaan met twee damstenen, het Monopoly mannetje en een willekeurig moordwapen uit Cluedo: we spelen een ander spel.

De ratio van de emotie scheiden en in een hiërarchie plaatsen is niet alleen zonde (emoties kunnen ons heel veel kennis, energie en richting geven), het is ook een illusie. We zijn geen computers die onze acties berekenen in nullen en enen. Die gecalculeerd te werk gaan. We zijn emotionele wezens die een belichaamde politiek nodig hebben. Figuren als Trump, Le Pen en Meloni begrijpen dat maar al te goed.

Het antwoord is niet 'de redelijkheid' lijnrecht tegenover de emotie plaatsen. Emoties zijn echt, zelfs als feiten niet kloppen. Angst is moeilijk af te zwakken door er cijfers en beleidstermen tegenaan te gooien. Angst is makkelijker opzij te zetten wanneer je een gevoel van warmte, liefde of verbondenheid met een ander ervaart. Als er iets is dat ons denken en handelen in politiek zou kunnen helpen, is het ons gevoel.

Over complotdenkers zegt Naomi Klein: 'they get the facts wrong, but the feelings right'. Wat als we hetzelfde spel gaan spelen? Wat als we onze eigen politiek en praktijk gevoelig maken? Er moet plek zijn voor de feiten, maar wat nu als we liefde, aandacht en solidariteit de basis maken van onze politiek? Cijfers bieden zelden weerstand tegen angst. Ze zijn slechts een middel om iets tastbaars uit te drukken. Hoe we die cijfers belichamen en aanraken is aan ons.

Filosofen Iris Murdoch en Simone Weil beschrijven liefdevolle aandacht als een rechtvaardige en liefdevolle blik. We kunnen ons egoïsme bestrijden door met aandacht naar de werkelijkheid te kijken en de wereld en de ander te zien zoals die is. Met liefdevolle aandacht, zoals Murdoch het bedoelt, zie je dat de dingen en personen buiten jezelf deel uitmaken van de realiteit. 'Liefde is het buitengewoon moeilijke besef dat iets buiten jezelf echt is', schrijft ze.

Zulke liefdevolle aandacht zou best informatie kunnen opleveren die uit te drukken is in cijfers. Maar nog meer zou het verbondenheid en solidariteit bewerkstelligen. Het zou tegengif kunnen zijn voor angst. Waar angst verlamt en zorgt voor een focus op jezelf of de eigen groep, laat liefdevolle aandacht je verder kijken. Liefdevolle aandacht vestigt de blik op hen die in de marges verdwijnen. Liefdevolle aandacht brengt je verwondering en misschien zelfs plezier. We denken soms dat we eerst alles moeten oplossen en dan pas plezier mogen maken. Adrienne Maree Brown keert dat om. Zij pleit voor *pleasure activism*: een politiek van 'healing' en geluk die de sombere mythe doorprijkt dat het veranderen van de wereld gewoon een andere vorm van werk is.

Je hoeft daarvoor niet per sé in lotushouding te zitten en kumbaya te zingen (al heb ik daar geen bezwaar tegen). Ik heb het ook over de boer die met aandacht de vruchten plukt, de zorgbegeleider die een lok achter een oor strijkt en de leerkracht die uitkijkt over ijverige tienerhanden. Ik heb het over een bezielde politiek. Belichaamd en solidair. Een strijd vanuit het hart, compleet met zweet en spuug.

Heb overeenkomsten lief. Vier verschillen. Lach, omarm, hou vast, laat een traan. Durf te voelen.

Lotte Spreeuwenberg